

Mottagare

Tekniska nämnden

Visby framtida vattenförsörjning (MKA) – inriktningsbeslut

Förslag till beslut

1. Tekniska nämnden beslutar att godkänna slutrapport ”Visby framtida vattenförsörjning, multikriterieanalys över möjliga råvattenalternativ. 251215.”
2. Tekniska nämnden ger VA- och avfallsavdelningen i uppdrag att gå vidare och genomföra en förstudie för nytt avsaltningsverk för att förstärka Visbys framtida vattenförsörjning.

Sammanfattning

Inom VA-verksamhetsområdet för Visby med omnejd har sedan 1970-talet dricksvattenproduktionen utgjorts av tre vattenverk som renar vatten från fem grundvattentäkter och en ytvattentäkt. Vid uppbyggnaden av vattenproduktionen till Visby räknade man med att vattenbehovet per person (personekvivalent) skulle fortsätta stiga över tid. Så blev inte fallet, befolkningen ökade men behovet av vatten per person minskade tack vare teknologisk utveckling. VA-kollektivet har därför kunnat fortsätta producera dricksvatten inom VA-verksamhetsområdet på de investeringar som gjordes under mitten och andra halvan av 1900-talet.

Idag uppgår Visbys behov till maxproduktion varje sommar vilket innebär hård belastning på anläggningar och vattentäkter. För att komma till rätta med detta på kort sikt pågår förbättringar inom ramen för Visbys befintliga vattenförsörjning genom ut- och ombyggnad av ledningar, vattenverk och reservoarer. Utöver det kommer överskottsvatten från södra Gotlands avsaltningsvattenverk distribuera vatten norrut för att förstärka Visbys vattenförsörjning. Förändringarna skapar mer tid till att investera i en långsiktig och hållbar vattenförsörjning.

På längre sikt behöver Visbys vattenförsörjning förstärkas mer genomgripande för att skapa ökad resiliens, det vill säga ökad möjlighet att hantera oförutsedda skeenden, och möjliggöra fortsatt utveckling av Visbyområdet med perspektivet år 2100. Region Gotlands VA- och avfallsavdelning har för detta behov identifierat och låtit jämföra fem möjliga nya råvattenkällor. Ett grundkrav för att vara aktuell var att råvattenkällan var så pass väl tilltagen att den kan ersätta en av de största befintliga vattentäkterna för Visby om denna

skulle behöva tas ur drift under en period. Ett krav var också att den nya råvattenkällan skulle vara fristående från befintliga vattentäkter och alltså inte ingå i samma avrinningsområde/system som en befintlig råvattentäkt. På så sätt skapas förbättrad redundans och resiliens. De fem råvattenkällor som valdes ut var:

1. Ytvattenlagring i sjö och kalkbrott
2. Ytvattenlagring i dammar
3. Grundvatten
4. Avsaltning av havsvatten
5. Recirkulation av avloppsvatten

Sweco handlades upp som konsult för att jämföra de fem råvattenkällorna med avseende på ett stort antal kriterier med hjälp av beslutstödsanalys (multikriterieanalys). Multikriterieanalysen har genomförts i nära samverkan mellan Sweco och en projektgrupp från Region Gotlands VA- och avfallsavdelning. En referensgrupp med representanter från olika avdelningar och en styrgrupp med chefer från VA- och avfallsavdelningen har också involverats i utredningen genom bland annat medverkan i workshopar. I september 2025 genomfördes en två dagar lång workshop med tjänstepersoner från projektgrupp, referensgrupp och styrgrupp för att enas kring förutsättningarna och för att vikta delkriterier och huvudkriterier. Därefter genomfördes en tre timmar lång workshop i oktober 2025 med tekniska nämnden där huvudkriterier viktades. Resultatet av både tjänstepersonernas och tekniska nämndens workshop blev att avsaltningsverk föll ut som den mest fördelaktiga råvattenkällan. Sweco bedömer genomförandetiden för ett avsaltningsverk från utredningar till utbyggt och i driftsatt verk till 7,5 år. Detta förutsätter att nödvändiga resurser finns tillgängliga och att ingenting oförutsett inträffar som kan inverka på tidplanen. Tidplanen kan komma att förskjutas på grund av oförutsedda händelser eller på grund av vilka beslut som fattas avseende vägval och resurser.

I slutsatsen till rapporten föreslås att Region Gotland går vidare med en förstudie. Denna ska bland annat omfatta placering av vattenverk och råvattenpumpstation, fördjupade utredningar kopplat till ledningsdragnings och anslutningspunkt till distributionsnät samt fastställande av beredningsprocesser vid vattenverket. Det är också viktigt att i förstudien följa upp identifierade risker i multikriterieanalysen där alternativet givits låga poäng i bedömningen.

Slutrapporten har skickats till tekniska nämndens ledamöter och möjlighet gavs att skicka in frågor till projektgruppen. Den 12 februari i år besvarades inskickade frågor muntligt i tekniska nämnden av representanter från projektgruppen.

Bedömning

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen gör bedömningen att Swecos rapport täcker in de viktigaste aspekterna för ett vägval om ny vattenförsörjning och att ett nytt avsaltningsverk sammantaget är det mest

fördelaktiga alternativet för att förstärka Visbys framtida vattenförsörjning. Bedömningen är att ett nytt avsaltningsverk kan stå klart inom år 2033 förutsatt att inget oförutsett inträffar som inverkar på tidplanen och att beslut fattas om de resurser som kommer att behövas. En förstudie behöver genomföras.

Barn- och genusperspektiv

Den nya vattenkälla som tillförs Visby vattenförsörjning kommer att skapa ökad säkerhet och trygghet i vattenförsörjningen och förmågan att klara oförutsedda händelser. Tillgång till rent dricksvatten även vid kris och krig och en tryggad försörjning under lång tid framåt skapar trygghet för både barn och vuxna och en ökad möjlighet att planera för framtiden, och ökar möjligheten för fler att bosätta sig i Visbyområdet.

Landsbygdsperspektiv

Uppförandet av ett avsaltningsverk är det alternativ som kräver kortast och mest stadsnära ledningsdragning av de undersökta alternativen och är därför det alternativ som förväntas orsaka minst risk för konflikt med markägare. Det kommer heller inte uppstå någon konflikt vad gäller råvattenkällan eller till följd av anläggningar som kräver markåtkomst.

Ekonomisk konsekvensanalys

Förstudien bedöms kosta 2,5 miljoner kronor + moms fördelat över år 2026 och 2027. Kostnaden ryms inom befintlig driftbudget.

Miljö- och klimatperspektiv

Ledningar kommer att dras från strandkanten vilket kan vara ett känsligt område. Påverkan är dock temporär och sammantaget bedöms inte alternativet påverka natur- eller kulturmiljön avsevärt enligt multikriterieanalysen. Påverkan på kulturmiljö och arkeologi kommer behöva utredas vidare i det fortsatta arbetet då placering av anläggningar fastslagits. Utsläpp av koncentrerat rejektvatten förväntas inte medföra någon större miljöpåverkan då utsläpp kommer att ske på erforderligt avstånd från kusten med goda utspädningsmöjligheter.

Beräkningar har gjorts av CO₂-ekvivalenter för de fem alternativen. Om grön elmix antas för drift av anläggningarna bedöms avsaltningsverk ha de lägsta utsläppen med 38 ton CO₂ per år. Detta motsvarar 33 326 kr enligt beräkningar med förvaltningens koldioxidpris för år 2025. Om beräkningarna i stället genomförs med svensk-, eller nordisk residualmix blir utfallet betydligt sämre och de årliga utsläppen ökar till 273 ton (svensk mix) respektive 1486 ton (nordisk mix) CO₂-ekvivalenter per år. Val av energikälla har därför en stor betydelse för klimatavtrycket. Detta gäller för samtliga alternativ men blir allra störst blir påverkan på alternativen Avsaltning, Recirkulation och Ytvattenlagring i sjö och kalkbrott, Avsaltning av havsvatten och Recirkulation av avloppsvatten.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-04-08
Rapport Visby framtida vattenförsörjning MKA 251215

Bilaga 1 Beskrivning av alternativen & bilaga 3 PPT från workshop
Bilaga 2 PM Kostnadsberäkningar
26-02-12 MKA fråga_svar TN_RG
RSF Tjänsteskrivelse vattenuppdrag, 2026-03-12
Vattenförsörjning Gotland Rapport 260312
PM. Region Gotlands uppdrag på vattenområdet 260313

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Lise Langseth
Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör

Skickas till

Regionstyrelsen för information